

ORFEUS OG EURYDIKE

ORPHÉE ET EURIDICE

Christoph Willibald Gluck 1714-87

Libretto af Pierre-Louis Moline,
efter spillet Orphée et Euricide af Ranieri de 'Calzabigi.

Opera i 3 handlinger – Den franske version.
Uropført Wien 1762, italiensk version. Paris 1774, fransk version.
Det Kongelige Teater 1896, omarbejdet 1978.

Optaget marts 2018 Teatro alla Scala.

Ca. 129 min. inkl. pause.
Produceret af Royal Opera House, Covent Garden.

Orfeus:.....Juan Diego Flórez
Eurydike: .....Christiane Karg
L'Amour/kærlighedens gud:..Fatma Said

Kor og orkester:.....La Scala

Dirigent: .....Michele Mariotti
Instruktører: .....Hofesh Shechter &
John Fulljames

Verdenstenoren Juan Diego Flórez blændede publikum og kritikere, da han sang og spillede Orfeus' rolle virtuost på La Scalas første opsætning af Glucks opera i sin franske version: *Juan Diego Flórez leverede en lektion i stil. Hans tone er mørkere og hans fremvisning mere selvdudslettende end tidligere, men klassen er permanent. Hans fleksibilitet og legato er spændende. Ovationerne var uendelige.*

Orfeus, i græsk mytologi en sanger og profet fra Thrakien, søn af Apollon og musen Kalliope. Myterne om Orfeus, der kendes fra slutningen af 500-tallet f.Kr., drejer sig især om tre begivenheder: hans deltagelse i argonautertogtet (Jason og det gyldne skind), hans kærlighed til sin kone Eurydike og dennes død. Efter sin hjemkomst fra togtet blev Orfeus gift med Eurydike, og da hun døde af et slangebids, sang Orfeus i sin sorg, så selv Hades blev rørt og lod ham stige ned i underverdenen for at hente Eurydike op til livet igen. Hades stillede dog den betingelse, at Orfeus ikke måtte vende sig efter hende, førend de var helt oppe i lyset. I de ældste udgaver af myten synes planen at være lykkedes, men allerede i 400-tallet f.Kr. sejrer den version, hvor Orfeus (af forskellige grunde) vender sig om, hvorefter Eurydike synker tilbage i dødsriget.

Tolv år efter premieren på den italienske version i 1762 tilpassede Gluck operaen til et parisisk publikums smag med en libretto af Pierre-Louis Moline. Denne omarbejdning fik titlen *Orphée et Eurydike*, og flere ændringer blev foretaget i vokalstøbning og orkestreringen for at tilpasse sig fransk smag.

Som eksponent for den tidlige wienske klassicisme spillede **Christoph Willibald Gluck** en afgørende rolle i reform og forenkling af opera seria. Denne type opera var i 1700'tallet for nedadgående. Sammen med hans *Alceste* blev *Orfeo* og *Euridice* et afgørende element i denne reform. Gluck skrev over 100 operaer, han betegnes i musikhistorien som operaens store reformator, men det er kun få af hans værker der opføres i dag. Men hans betydning for operaen blev meget stor.

Det dominerende inden for operaen var på det tidspunkt "stemmevirtuosieret", hvor det vigtigste var de enkelte stemmer/sangere og handlingen mere eller mindre betydningsløs. Gluck skabte en mere ægte og sand dramatik, en mere ren og streng stil, med den klassiske græske tragedie som forbillede.

Christoph Willibald Gluck født 2. juli 1714 – død 15. november 1787 i Wien, var tysk komponist. Gluck debuterede som operakomponist i Italien, hvor han var blevet skolet af Sammartini. Derefter rejste han rundt i Europa som dirigent i en operatrup og kom bl.a. til København, senere især Wien, hvor han var kapelmester, og Paris, hvor hans musikalske stil gav anledning til en strid mellem tilhængere og modstandere. I 1754 blev Gluck operakapelmester i Wien. Bortset fra bearbejdelse af og komposition af airs nouveaux eller hel ny musik til en række franske syngespil samt lidt balletmusik skrev Gluck kun lidt i disse år, men det var her, at han udviklede den nye musikalske stil, der betegnede et væsentligt brud både med den hidtidige italienske opera og med hans egen musikalske fortid. I 1773 drog Gluck til Paris, og det var her, at hans nye musikalske stil for alvor vakte opsigt og gav anledning til en opdeling af publikum i to lejre: de der støttede denne fornyelse, og de der var imod denne. Gluck fejrede både triumfer og led nederlag her. Da operaen *Echo et Narcisse* blev et nederlag, forlod Gluck atter Paris og vendte tilbage til Wien i 1780. Her levede han til sin død uden at skrive flere operaer.

Om opholdet i København.

Det var i sin egenskab af dirigent ved det Mingottiske operaselskab, at han i 1749 kom til København, hvor han komponerede en serenade "Tetide eller Gudernes Strid", der opførtes i anledning af Christian VII's fødsel på Charlottenborg. I årene 1748–1749 var Gluck kapelmester for kong Frederik V's operatrup i København. Det vides ikke, om han selv skrev operaer til truppen. Ved kronprinsens (Christian VII's) fødsel i 1749 komponerede Gluck oprinet *La Contesa dei Numi* (Gudernes trætte), hvor de olympiske guder samledes ved Storebælt for at diskutere, hvem der i særlig grad skulle beskytte den nye prins.

Kendte værker: *Iphigenia i Aulis*, *Iphigenia på Tauris*, *Orfeus og Eurydike*, *Alceste*. Desuden balletten *Don Juan* og en fløjtekoncert.

Jacopo Peris *Dafne* er det tidligste kendte værk (1598), der efter moderne standarder kunne betragtes som en opera, materialet findes ikke længere. Den første udgave af Orfeus ved navn *Euridice* fra Firenze 1600, opført 1602 var af Jacopo Peri og Giulio Caccini, Peri sang selv Orfeus. - Den mest kendte udgave er Claudio Monteverdis *L'Orfeo* 1607, som regnes for den første rigtige opera i historien. Luigi Rossis *Orfeo* blev vist i Paris 1647.

Den oprindelige handling1. akt.Et afsides sted med Eurydikes grav.

Ved Eurydikes grav er der samlet et kor af nymfer og hyrder for at udføre begravelsesritualerne. Eurydike døde af et slangebid et par dage efter at have giftet sig med Orfeus. Koret afbrydes af Orfeus' skrig, som i sin sorg udråber sin bruds navn. Efter at være blevet alene giver digteren udtryk for sin store sorg og henvender sig til guderne og sværger at han ikke ville tøve med at komme ned til underverdenen for at komme tilbage til sin elskede brud.

Pludselig kommer L'Amour/kærlighedens gud til Orfeus og fortæller ham, at guderne har ladet sig bevæge af hans sang og at han kan gå til underverdenen og bestræbe sig på at bringe Eurydike tilbage til jorden, men under forudsætning af at han aldrig vender sig om for at se på hende, ikke engang for et øjeblik. Hvis han gør det, vil Eurydike blive tabt for ham for evigt. Orfeus siger, efter et øjeblik tøven, at han er klar til at adlyde reglen og begiver sig til underverdenen.

2. akt.Indgangen til Hades

På et forfærdeligt, infernalsk sted på den anden side af floden Cocytus danser furierne og andre djævelske figurer og synger midt i røg og flammer. Orfeus spiller på sin lyre, og takket være musikkens befriende magt beroliger han helvedesskabningerne. Hades' porte åbnes og furierne giver Orfeus mulighed for at passere, men så snart han forsvinder, begynder de igen deres vilde dans.

De Elysiske enge

Scenen skifter til de Elysiske enge, hjemsted for de salige ånder, der glemmer deres jordiske bekymringer, bruger deres dage i en uendelig fredstilstand. Blandt dem er den tilslørede Eurydike, der synger stille på det sted. Da hun forlader scenen, kommer Orfeus ind. Han begynder straks sin søgen efter sin brud og beder om hjælp fra de salige ånder. De bringer Eurydike til ham og uden sit slør genkender hun sin mand. Uden at kigge på hende tager Orfeus hende ved hånden og leder hende mod porten, der fører ud af Hades.

3. akt.En mørk hule, der fører til Hades' porte

Gennem klipperne i en skyggefuld atmosfære fører Orfeus Eurydike på vej ud af underverdenen. Hun er beroliget af lyden af sin mands stemme, der beder hende om at følge ham og holde ham i hånden, men hun beder snart Orfeus om at stoppe et øjeblik: hun kan ikke forstå, hvorfor han nægter at se på hende. Eurydikes uro bliver til angst og derefter fortvivlelse. Hun stopper og siger sin mand et endeligt farvel. Orfeus kan ikke længere modstå: han vender sig og Eurydike dør. Overvældet af sin sorg prøver han at hjælpe hende, men der er ikke noget, han kan gøre. Orfeus synger om sin sorg og beslutter at tage sit eget liv for at følge sin elskede ind i graven. Igen viser L'Amour/kærlighedens gud sig: hun holder Orfeus i live og bringer Eurydike tilbage til livet. Sammen med nymfers og hyrdernes kor fejrer parret L'Amour/kærlighedens gud.

Medvirkende

Dirigent: **Michele Mariotti** er italiensk dirigent. Han debuterede 2005. Han har været dirigent på Bolognas Teatro Comunale siden 2014. Udover at dirigere på de store europæiske operascener har han blandt andet gæstedirigeret på Metropolitan Opera, Lyric Opera i Chicago og Los Angeles Opera.

Instruktører: **Hofesh Shechter & John Fulljames**

Hofesh Shechter er israelsk koreograf, danser og komponist med base i London. Han er bedst kendt for at være grundlægger og kunstnerisk direktør for Hofesh Shechter Company. Shechter blev nomineret til Tony Award for Best Choreography i 2016 for sit arbejde med Bartlett Shers genoplivning af *Fiddler on the Roof*.

John Fulljames er engelsk operainstruktør og var associeret instruktør for opera på The Royal Opera i perioden 2011-2017, hvor han blandt andet har arbejdet tæt sammen med Kasper Holten. **Siden 2017 Det Kongelige Teaters operachef.**

Orfeus: **Juan Diego Flórez** er peruviansk tenor, især kendt for sine roller i bel canto operaer. Efter sin uddannelse i Peru fortsatte han hos Marilyn Horne i USA og siden i Italien. Fra den klassiske musikverden har Flórez modtaget Premio Abbiati 2000 (tildelt af italienske kritikere til årets bedste sanger) derudover har han modtaget Rossini d'oro, Bellini d'oro, Premio Aureliano Pertile, Tamagno prisen, og til sin 2001 optræden i *Søvnæggersken* på La Scala tildelt L'Opera-prisen (Migliore Tenore). I 2007 modtog han sit lands højeste æresbevisning, ridderkorset og i 2009 blev Flórez nomineret for den bedste klassiske sangpræstation i 52. Grammy Awards for sit album, "Bel Canto Spectacular." Hans speciale er bel canto operaerne af Bellini, Rossini og Donizetti, her hører han til blandt de fremmeste tenorer i verden i dag. Han er bosiddende i Italien.

Eurydike: **Christiane Karg** er en ung tysk sopran. Hun debuterede på Salzburg Festival i 2006. Christiane Karg graduerede fra Mozarteum i 2008 og blev tildelt Lilli Lehmann Medaljen. Hun fortsatte sin uddannelse med italiensk repertoire i Verona og tog mesterklasser hos bl.a. Grace Bumbry og Mirella Freni, Hun er vinder af flere priser tildelt unge kunstnere. Hendes karriere tog fart i 2015 og har siden bragt hende til La Scala, Metropolitan og Chicago opera, samt tyske og østrigske operahuse.

L'Amour/kærligheden: Da hun var fjorten år gammel, fik sopran **Fatma Said** sin første sangundervisning og indledte en musikalsk rejse, der tog hende fra hendes hjem i Cairo til de hellige brædder på La Scala og førte til en udvælgelse som en af BBC Radio 3 New Generation Artists i 2016. Efter at have modtaget sin bachelor i musik fra den prestigefyldte Hanns Eisler Musikskole i Berlin i 2013, blev Said tildelt et stipendium til at studere på Academia del Teatro alla Scala, hvor hun blev den første ægyptiske sopran på det ikoniske teater. I løbet af sin tid på akademiet sang hun Paminas titelrolle i en kritikeranerkendt ny produktion af Mozarts *Tryllefløjten*, instrueret af Peter Stein. Hun blev hyldet af kritikere som en af verdens mest lovende unge sangere. Said har vundet flere store sangkonkurrencer.

Tekst: W. Planhof.